

УДК 341.4:343.57(477)

<https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.41>

Кучинська Ірина Вікторівна

кандидат фармацевтичних наук, головний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз

Служби безпеки України

<https://orcid.org/0000-0002-0269-9463>

irynakuchynska@ukr.net

Бібліографічний опис статті: Кучинська І.В. (2026). Порівняльно-правовий аналіз міжнародного контролю наркотиків та його імплементації в Україні. *Криміналістика і судова експертиза*, 71, 649–670. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.41>

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО КОНТРОЛЮ НАРКОТИКІВ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Здійснено порівняльно-правовий аналіз міжнародно-правових механізмів контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами, закріплених у трьох універсальних конвенціях Організації Об'єднаних Націй. Досліджено структуру міжнародного режиму контролю, його основні регулятивні та правоохоронні інструменти, а також функціональну взаємодію зазначених конвенцій у формуванні комплексної системи міжнародного регулювання обігу контрольованих речовин. **Метою дослідження** є визначення особливостей міжнародно-правового режиму контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами, а також оцінка ступеня імплементації положень відповідних конвенцій у національне законодавство України. У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних **методів дослідження**, зокрема порівняльно-правовий, формально-юридичний, системно-структурний, нормативно-догматичний та метод правового аналізу. Застосування цих методів дало змогу дослідити предмет правового регулювання кожної з конвенцій, визначити їх взаємодоповнювальний характер та встановити особливості формування національної моделі контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Проаналізовано основні механізми імплементації міжнародних стандартів у правовій системі України, норми кримінального законодавства, систему державного контролю за обігом прекурсорів, міжвідомчу ко-

ординацію та механізми міжнародного співробітництва. У **ВИСНОВКАХ** зазначено, що українська система контролю загалом відповідає міжнародним стандартам, однак її подальший розвиток потребує модернізації інституційних механізмів, посилення ресурсного потенціалу та адаптації до нових викликів, пов'язаних із поширенням синтетичних наркотичних засобів, появою нових психоактивних речовин та цифровізацією незаконного ринку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Ключові слова: наркотичні засоби; психотропні речовини; прекуртори; імплементація міжнародного права; національне законодавство України; нові психоактивні речовини.

Kuchynska Iryna

*PhD in Pharmaceutical Sciences, Chief Research Fellow,
Ukrainian Scientific Research Institute of Special Equipment
and Forensic Expertise of the Security Service of Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0002-0269-9463>

iryinakuchynska@ukr.net

COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF INTERNATIONAL DRUG CONTROL AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

To cite this article: Kuchynska I. (2026). Porivnialno-pravovyi analiz mizhnarodnoho kontroliu narkotyktiv ta yoho implementatsii v Ukraini [Comparative legal analysis of international drug control and its implementation in Ukraine]. *Criminalistics and Forensics*, 71, 649–670. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.41>

The article presents a comparative legal analysis of international mechanisms for the control of narcotic drugs, psychotropic substances, and precursors established in three universal United Nations conventions – the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961 (as amended by the 1972 Protocol), the Convention on Psychotropic Substances of 1971, and the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988. The structure of the international drug control regime, its key regulatory and law enforcement instruments, as well as the functional interaction of these conventions in shaping a comprehensive system of international regulation of the circulation of controlled substances are examined. **The aim** of the study is to identify the specific features of the international legal regime governing narcotic drugs, psychotropic substances, and precursors and to assess the degree of implementation of the relevant conventions in the national legislation of Ukraine. The research employs a set of general scientific and special legal **methods**, including comparative legal, formal legal, systemic-structural, normative-dogmatic, and legal

analysis methods. These approaches made it possible to examine the scope of regulation of each convention, determine their complementary nature, and identify the specific features of the formation of the national control model in the field of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, and precursors. The main mechanisms for implementing international standards in the legal system of Ukraine are analyzed, particularly through the Law of Ukraine "On Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors," criminal law regulation, the system of state control over precursors, interagency coordination, and international cooperation. **The study concludes** that the Ukrainian control system generally complies with international standards, but its further development requires modernization of institutional mechanisms, strengthening of resource capacity, and adaptation to new challenges related to the spread of synthetic drugs, new psychoactive substances, and the digitalization of illicit drug markets.

Keywords: narcotic drugs; psychotropic substances; precursors; implementation of international law; national legislation of Ukraine; new psychoactive substances.

Постановка проблеми

Міжнародно-правове регулювання у сфері контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами ґрунтується на трьох універсальних конвенціях Організації Об'єднаних Націй (ООН) – Єдиній конвенції про наркотичні засоби 1961 року (з поправками 1972 року) [1], Конвенції про психотропні речовини 1971 року [2] та Конвенції ООН 1988 року проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [3]. Саме ці міжнародні договори формують основу глобального режиму контролю, поєднуючи регуляторні, адміністративні, кримінально-правові та правоохоронні механізми, спрямовані на забезпечення доступності контрольованих речовин для медичних і наукових потреб при одночасному запобіганні їх незаконному виробництву, обігу та транзиту.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що кожна із зазначених конвенцій має власний предмет правового регулювання, окремі механізми контролю та специфічне коло міжнародних зобов'язань для держав-учасниць, які у сукупності утворюють складну багаторівневу систему міжнародного контролю, що охоплює ключові інструменти міжнародного контролю, зокрема класифікацію контрольованих речовин, ліцензування відповідної діяльності, міжнародну статистичну звітність, контроль міжнародної торгівлі та моніторинг прекурсорів [4].

За таких умов особливого значення набуває порівняльно-правовий аналіз положень цих конвенцій, їх функціонального співвідношення та особливостей імплементації у національне законодавство

України. Проблема полягає в тому, що, попри формальну інтегрованість положень універсальних конвенцій ООН у національну правову систему України, їх практична реалізація потребує постійного вдосконалення з урахуванням сучасних викликів. До таких викликів належать поширення синтетичних наркотичних засобів і психотропних речовин, зростання кількості нових психоактивних речовин (NPS), використання прекурсорів у незаконному виробництві, розвиток інтернет-торгівлі та darknet-ринків, застосування криптовалют, а також необхідність розширення цифрових механізмів моніторингу, міжвідомчої координації та міжнародного обміну інформацією. В умовах воєнного стану досліджувана проблематика набуває підвищеної актуальності у зв'язку зі зростанням ризиків транснаціонального незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, ускладненням контролю за логістичними маршрутами та посиленням навантаження на правоохоронну і регуляторну системи [5, 6]. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексного дослідження міжнародно-правової основи контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами, визначення місця кожної з трьох конвенцій ООН у цілісній системі міжнародного регулювання, а також оцінки ступеня відповідності національної моделі України сучасним міжнародним стандартам. Такий підхід дає змогу не лише виявити сильні сторони та обмеження української системи контролю, а й окреслити напрями її подальшої гармонізації, модернізації та адаптації до нових безпекових і кримінологічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика міжнародно-правового контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами посідає важливе місце у сучасних наукових дослідженнях в галузі міжнародного права, кримінального права, кримінології, фармацевтичного права, а також у міждисциплінарних дослідженнях безпекового й медико-соціального спрямування. Значний внесок у формування сучасних підходів до розуміння глобального режиму контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами здійснено у документах і аналітичних матеріалах ООН, Міжнародного комітету з контролю за наркотиками (INCB), Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO), Європейського агенства з наркотиків (EUDA) та інших міжнародних і регіональних інституцій [7 – 10].

У зарубіжній науковій літературі основна увага приділяється еволюції універсальної системи міжнародного контролю, співвідношенню між медико-регуляторною та кримінально-правовою складовими конвенційного механізму, проблемам контролю NPS, прекурсорів, інтернет-торгівлі та транснаціональної організованої зло-

чинності [11]. Окремий напрям досліджень стосується критичного переосмислення ефективності чинної міжнародної системи контролю, її адаптивності до сучасних загроз та узгодженості з підходами у сфері охорони здоров'я, прав людини і зменшення шкоди [12, 13].

У вітчизняній науковій літературі питання контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів розглядаються переважно в контексті кримінально-правової кваліфікації відповідних правопорушень, кримінологічної характеристики злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, організації протидії незаконному їх обігу, судово-експертного забезпечення, а також удосконалення адміністративно-правових і фармацевтичних механізмів контролю. Окремі праці присвячено імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство України, розвитку міжвідомчої координації, контролю прекурсорів, а також гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу (ЄС) [14, 15].

Водночас аналіз наявних наукових джерел свідчить, що у вітчизняній правовій науці недостатньо комплексно досліджено саме порівняльно-правовий аспект трьох універсальних конвенцій ООН як єдиної взаємопов'язаної системи міжнародного контролю. Недостатньо висвітленими залишаються питання функціонального розмежування конвенцій 1961, 1971 і 1988 років, їх взаємодоповнювального характеру, а також специфіки імплементації кожного з цих міжнародно-правових інструментів у національну правову систему України. Потребує подальшого наукового осмислення також оцінка сильних сторін, обмежень і перспектив модернізації української системи контролю в умовах поширення обігу синтетичних наркотичних засобів, NPS, цифровізації незаконного обігу та посилення транснаціональних безпекових загроз.

Отже, наявні дослідження створюють необхідне теоретичне підґрунтя для аналізу міжнародно-правового режиму контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами, однак не вичерпують усіх аспектів проблеми. Це зумовлює необхідність подальшого комплексного дослідження порівняльно-правових характеристик трьох конвенцій ООН та особливостей їх імплементації в Україні.

Метою дослідження

Метою дослідження є здійснення порівняльно-правового аналізу положень трьох універсальних конвенцій ООН у сфері контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами, визначення їх функціонального співвідношення у структурі міжнародно-правового режиму контролю, а також оцінка особливостей імплементації відповідних міжнародних стандартів у національне законодавство України. Досягнення поставленої мети

передбачає з'ясування предметного охоплення та сфери застосування кожної з конвенцій, виявлення спільних і відмінних механізмів міжнародного контролю, аналіз національної моделі правового регулювання в Україні та визначення її сильних сторін, обмежень і перспектив подальшої гармонізації з міжнародними та європейськими стандартами.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, застосування яких зумовлене метою, завданнями та предметом роботи. Ключовим є порівняльно-правовий метод, за допомогою якого здійснено зіставлення положень Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року, Конвенції про психотропні речовини 1971 року та Конвенції ООН 1988 року проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, а також проаналізовано особливості їх імплементації в законодавство України.

Формально-юридичний метод використано для аналізу змісту міжнародно-правових норм, національного законодавства та відомчих нормативно-правових актів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Системно-структурний підхід дозволив розглянути міжнародний режим контролю як цілісну багаторівневу систему, що поєднує регулятивні, адміністративні та кримінально-правові елементи. Нормативно-догматичний метод застосовано для дослідження юридичної природи міжнародних зобов'язань держав і механізмів їх імплементації у внутрішньодержавне право, а логіко-юридичний – для формулювання висновків щодо співвідношення міжнародних і національних норм.

Крім того, елементи функціонального аналізу використано для оцінки ролі інституцій, механізмів контролю, звітності, міжнародного співробітництва та цифрових інструментів у забезпеченні ефективності системи. Сукупне застосування зазначених методів забезпечило комплексне дослідження міжнародно-правових і національних аспектів контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами.

Викладення основного матеріалу

Міжнародно-правовий режим контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами сформувався як складна багаторівнева система, що охоплює регулятивні, адміністративні, кримінально-правові та інституційні механізми. Його сучасна архітектура базується на трьох універсальних конвенціях ООН, кожна з яких виконує окрему функцію у структурі глобального контролю, але водночас діє не ізольовано, а у взаємозв'язку з іншими міжнародно-правовими інструментами. Для належного розуміння змісту цього режиму доцільно послідовно проаналізувати предметне охоплення

кожної з конвенцій, визначити їх функціональне співвідношення, охарактеризувати основні механізми контролю, а також простежити особливості імплементації відповідних міжнародних стандартів у національну правову систему України.

Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року заклала фундамент сучасного міжнародного режиму контролю над наркотичними засобами природного походження та їх синтетичними похідними опіоїдного ряду. Її предметне охоплення включає регулювання обігу таких речовин, як морфін, героїн, кодеїн, опій, канабіс, а також кокаїновмісної сировини та інших речовин, отриманих з відповідних рослинних джерел. Основні елементи цього режиму охоплюють такі складові: класифікацію речовин за чотирма Списками, які визначають ступінь суворості контролю залежно від потенціалу зловживання та терапевтичної цінності; міжнародно контрольоване культивування опійного маку, куща коки та рослини канабісу, включаючи систему дозволів, моніторингу та, за наявності відповідних положень у національному законодавстві, державні монополії; систему квотування та щорічного визначення потреб у контрольованих речовинах, а також обов'язкову статистичну звітність держав до INCB, який здійснює нагляд за дотриманням балансу між забезпеченням доступності лікарських засобів для медичних потреб і запобіганням їх потраплянню до незаконного обігу; обмеження використання наркотичних засобів виключно медичними та науковими цілями як ключовий принцип міжнародної системи «збалансованого контролю»; формування уніфікованої системи ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом контрольованих речовин.

Таким чином, Єдина конвенція 1961 року не лише визначає перелік контрольованих наркотичних засобів, а й встановлює базові зобов'язання держав щодо створення ефективних національних систем контролю, спрямованих на запобігання незаконному виробництву, обігу і транзиту таких речовин.

Конвенція про психотропні речовини 1971 року розширила міжнародний режим контролю, поширивши його на психотропні речовини, переважно синтетичного походження. До сфери її регулювання належать, зокрема, речовини зі стимулюючим ефектом, седативні та анксиолітичні засоби, барбітурати, галюциногени та інші сполуки, що не були охоплені Єдиною конвенцією 1961 року. Документ передбачає класифікацію психотропних речовин за чотирма Списками, диференційованими залежно від потенціалу зловживання, ризику залежності та можливостей медичного застосування; механізми контролю за міжнародною торгівлею такими речовинами, включаючи систему імпорتنих та експортних дозволів, обов'язкову статистичну звітність і передачу інформації до INCB; обмеження немедичного використання та встановлення обов'язку держав щодо запровадження санкцій за незаконне

розповсюдження і участь у незаконному обігу; вимоги щодо документування та ліцензування діяльності суб'єктів, які здійснюють операції з психотропними речовинами; запровадження системи державного контролю за обігом лікарських засобів, що містять такі речовини.

Особливістю Конвенції 1971 року є її орієнтація на фармацевтичний сектор, оскільки значна частина психотропних речовин використовується як лікарські засоби з доведеною терапевтичною ефективністю. У зв'язку з цим документ передбачає впровадження механізмів регулювання їх обігу, спрямованих на забезпечення доступності для медичних і наукових цілей при одночасному запобіганні їх потраплянню до незаконного обігу.

Конвенція ООН 1988 року проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин суттєво змінила парадигму міжнародного контролю, змістивши акцент у бік кримінально-правових та оперативних інструментів протидії транснаціональним мережам незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Її положення спрямовані на усунення економічних, логістичних і організаційних можливостей організованих злочинних структур, що функціонують у сфері незаконного обігу контрольованих речовин. Документ передбачає встановлення обов'язку держав криміналізувати широкий спектр діянь (стаття 3), зокрема незаконне виробництво, транспортування, зберігання та збут наркотичних засобів і психотропних речовин, а також легалізація одержаних злочинним шляхом доходів, участь в організованих злочинних групах, фінансування та інші форми сприяння незаконному обігу; розширення інструментів міжнародного співробітництва, включаючи екстрадицію, взаємну правову допомогу, передачу кримінальних проваджень, а також інші форми взаємодії правоохоронних органів; встановлення детальних правил контролю за прекурсорами (стаття 12), що передбачають запровадження міжнародних списків таких речовин, обмін інформацією про підозрілі операції, механізми відстеження ланцюгів постачання та здійснення державного моніторингу їх обігу; застосування заходів щодо арешту, вилучення та конфіскації майна (стаття 5), отриманого внаслідок злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, а також розвиток співробітництва у сфері фінансових розслідувань і замороження активів; використання спеціальних оперативних заходів, зокрема контрольованої поставки, оперативних заходів під прикриттям та інших форм контрольованих операцій, що створюють правову основу для ефективної міжнародної взаємодії у протидії незаконному обігу контрольованих речовин.

Конвенція ООН 1988 року формує правову інфраструктуру для боротьби з організованими мережами, що отримують прибутки від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин

і прекурсорів, а також сприяє гармонізації підходів держав до кримінальної юстиції у цій сфері.

У межах міжнародно-правового режиму контролю три універсальні конвенції ООН виконують взаємодоповнювальні функції: конвенції 1961 та 1971 років визначають регулятивні й адміністративні механізми легального обігу, тоді як Конвенція 1988 року встановлює кримінально-правові та правоохоронні інструменти протидії незаконному обігу. У сукупності вони формують цілісну багаторівневу систему міжнародного контролю.

Як держава-учасниця всіх трьох універсальних конвенцій ООН у сфері контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, Україна здійснила їх імплементацію шляхом формування відповідної нормативно-правової бази, інституційних механізмів і процедурних інструментів, що забезпечують узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами та створюють передумови для ефективного правозастосування [16 – 18].

Норми Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року інтегровані до національної системи контролю шляхом формування національних переліків наркотичних засобів [17], побудованих за принципами міжнародних Списків із урахуванням процедур оцінки WHO та контрольних функцій INCB, правового регулювання культивування нарковмісних рослин (дозвільні процедури, державний контроль, спеціальний режим обігу рослинної сировини) [19], а також запровадження механізмів квотування, обліку, статистичної звітності та планування потреб відповідно до вимог INCB [20]. Це спрямовано на забезпечення збалансованого доступу до контрольованих лікарських засобів і їх належного контролю. Водночас функціонує система медичного та наукового використання наркотичних засобів, що відповідає міжнародним стандартам безпечного обігу [21, 22].

Положення Конвенції про психотропні речовини 1971 року імplementовані через запровадження класифікації психотропних речовин і лікарських засобів за ступенем ризику, потенціалом зловживання та рівнем контролю. Реалізовано дозвільні та наглядові механізми у фармацевтичному секторі, що охоплюють ліцензування відповідної діяльності, ведення облікової документації, контроль рецептурного відпуску та державний нагляд за обігом [23]. Окрему увагу приділено регулюванню імпортно-експортних операцій і функціонуванню системи статистичної звітності, спрямованих на запобігання відхиленню речовин у незаконний обіг [24 – 27].

Положення Конвенції ООН 1988 року відображені, зокрема, у встановленні кримінальної відповідальності за діяння, визначені статтею 3 Конвенції, що закріплено у нормах Кримінального кодексу України (статті 305 – 320), які охоплюють незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин, контрабанду,

незаконне виробництво та збут, утримання місць для незаконного вживання, а також правопорушення, пов'язані з прекурсорами [28]. Важливим елементом є державний контроль за прекурсорами відповідно до статті 12 Конвенції, включаючи регулювання їх обігу, ліцензування діяльності, контроль за суб'єктами господарювання та моніторинг підозрілих операцій.

Законодавство також передбачає розвиток механізмів міжнародного співробітництва, зокрема екстрадиції, взаємної правової допомоги, контрольованих поставок та інших форм транскордонної взаємодії [16]. Окремим напрямом є формування системи фінансового моніторингу та протидії легалізації доходів, одержаних від злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, що відображено, зокрема, у статтях 209 і 306 Кримінального кодексу України та діяльності Державної служби фінансового моніторингу України [28].

Таким чином, положення трьох універсальних конвенцій ООН інтегровані до національної правової системи України через Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [23], інші законодавчі та підзаконні акти, а також відомчі нормативно-правові акти (зокрема накази Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України та інших уповноважених органів), які деталізують процедури контролю та правозастосування. Це формує цілісну модель державного контролю, орієнтовану на баланс між потребами охорони здоров'я, вимогами безпеки та протидією незаконному обігу [29, 30].

У межах виконання міжнародних зобов'язань Україна сформувала комплексну модель регулювання, ключовими елементами якої є: класифікація контрольованих речовин із урахуванням міжнародних списків і рішень WHO та INCB [17]; запровадження дозвільно-ліцензійних процедур щодо діяльності, пов'язаної з їх обігом [19, 24, 26]; правове регулювання медичного та наукового використання [21, 22]; реалізація кримінально-правових і правоохоронних заходів протидії незаконному виробництву та обігу; а також розвиток міжнародного співробітництва, включаючи обмін інформацією, спільні операції та взаємну правову допомогу [16, 28].

Порівняльний аналіз свідчить про наявність у національній моделі низки структурно-функціональних особливостей. Однією з ключових є підвищена увага до контролю прекурсорів. В Україні сформовано деталізовану систему їх державного регулювання, що зумовлено як географічним положенням держави та транзитними ризиками, так і виявленими фактами функціонування незаконних лабораторій і сучасними викликами, пов'язаними з поширенням синтетичних наркотичних засобів.

Національні переліки прекурсорів [17] у ряді випадків перевищують мінімальні вимоги Конвенції ООН 1988 року, а застосовувані механізми передбачають облік, контроль обігу та

інформування про підозрілі операції, що сприяє зниженню ризиків їх незаконного використання.

Характерною рисою є також розвинена міжвідомча координація. В Україні функціонує багаторівнева система взаємодії за участю Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України (зокрема Національної поліції), Служби безпеки України, Державної митної служби, Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Бюро економічної безпеки, а також судово-експертних установ. Така модель забезпечує комплексний підхід до контролю обігу контрольованих речовин, охоплюючи медичний і фармацевтичний нагляд, правоохоронну діяльність, досудове розслідування, аналітичне забезпечення та оперативну взаємодію.

Важливим напрямом розвитку національної системи є євроінтеграційна гармонізація. Україна поступово адаптує своє законодавство не лише до положень конвенцій ООН, але й до норм права ЄС, зокрема Регламенту (ЄС) № 273/2004 щодо прекурсорів наркотиків та Регламенту (ЄС) № 111/2005 щодо контролю торгівлі прекурсорами з третіми країнами, а також орієнтується на аналітичні підходи та стандарти EUDA [31, 32]. Це сприяє наближенню української моделі до європейських стандартів контролю, посиленню транскордонної взаємодії та розвитку систем обміну аналітичною й оперативною інформацією щодо нових загроз.

Окремої уваги заслуговує цифровізація системи контролю. В Україні поступово впроваджуються сучасні цифрові інструменти у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, зокрема електронні реєстри, електронний рецепт, окремі елементи систем відстежуваності та інструменти моніторингу обігу контрольованих речовин [20]. Водночас розвиток комплексних систем ризик-менеджменту та наскрізної відстежуваності ланцюгів постачання перебуває на етапі становлення. Хоча такі технологічні рішення прямо не передбачені конвенціями ООН, вони відповідають принципам належного врядування (good governance), сприяють підвищенню прозорості регуляторних процедур, покращенню обліку та зниженню ризиків відхилення контрольованих речовин із легального обігу.

Для загальнення результатів проведеного порівняльного аналізу доцільно окреслити ключові переваги та обмеження національної моделі контролю, що дає змогу комплексно оцінити її ефективність і ступінь відповідності міжнародним стандартам. До сильних сторін української моделі належить високий рівень нормативної деталізації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що загалом сприяє мінімізації регуляторних прогалин і підвищенню керованості системи. Важливою перевагою є також розвинена міжвідомча координація, яка забезпечує комплексний підхід до контролю – від медичного та фармацевтичного нагляду

до виявлення правопорушень, досудового розслідування та кримінального переслідування. Суттєвим чинником є гармонізація законодавства з правом ЄС, що сприяє узгодженню процедур, інтеграції у європейські механізми співробітництва та розвитку аналітичної взаємодії. Водночас цифровізація ключових процесів управління і контролю, яка перебуває на етапі розвитку, вже сприяє підвищенню прозорості процедур, точності обліку та ефективності моніторингу обігу контрольованих речовин.

Водночас до обмежень національної моделі контролю доцільно віднести низку чинників, що впливають на її ефективність. Зокрема, в окремих сегментах обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів спостерігається підвищене регуляторне навантаження, що може створювати додаткові адміністративні бар'єри для суб'єктів системи охорони здоров'я та легального сектору. Важливим викликом залишається нерівномірний рівень цифрової трансформації, що ускладнює забезпечення однакової ефективності функціонування системи на загальнодержавному рівні. Крім того, обмеженість інституційних і кадрових ресурсів окремих правоохоронних органів може впливати на результативність протидії обігу сучасних синтетичних наркотичних засобів і психотропних речовин, а також діяльності транснаціональних організованих груп. Додатковим чинником є часткова залежність від міжнародних джерел аналітичної інформації, що в окремих випадках може впливати на оперативність реагування на появу NPS та інші динамічні загрози.

Узагальнюючи викладене, співвідношення сильних і слабких сторін дає змогу об'єктивно оцінити ефективність української моделі контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. У цілому вона характеризується високим рівнем відповідності міжнародно-правовим зобов'язанням, передусім положенням конвенцій ООН, а також поступовим наближенням до стандартів ЄС. Водночас система потребує подальшого вдосконалення, зокрема в частині оптимізації регуляторних механізмів, зміцнення інституційної та ресурсної спроможності, а також розвитку аналітичних і цифрових інструментів. Актуальність таких змін зумовлена необхідністю своєчасного реагування на сучасні виклики, пов'язані з поширенням синтетичних наркотичних засобів і NPS, діяльністю транснаціональних організованих груп, а також функціонуванням системи в умовах воєнного стану.

У межах міжнародної системи контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів Україна загалом демонструє відповідність ключовим міжнародним стандартам, встановленим конвенціями ООН, а також враховує рекомендації INCB і підходи, що реалізуються в межах програм UNODC та регіональних механізмів співробітництва. Це знаходить відображення у виконанні державою як регулятивних, так і правоохоронних зобов'язань,

передбачених відповідними міжнародно-правовими актами.

Україна систематично здійснює заходи, спрямовані на забезпечення прозорості та підзвітності у сфері контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Зокрема, держава виконує вимоги INCB щодо подання статистичної звітності (форми В, С та Р), яка охоплює дані про виробництво, споживання, обіг, імпорт, експорт і медичні потреби у контрольованих лікарських засобах.

Україна також бере участь у міжнародних системах контролю за прекурсорами, зокрема використовує інформаційні платформи PEN Online (Pre-Export Notification Online – система попередніх повідомлень про експорт) та PICS (Precursors Incident Communication System – система обміну інформацією про інциденти з прекурсорами), що дають змогу оперативно виявляти підозрілі поставки та здійснювати обмін інформацією з міжнародними партнерами.

Важливим напрямом є участь у програмах UNODC, зокрема CCP (Container Control Programme – Програма контролю контейнерних перевезень), AIRCOP (Airport Communication Project – Проєкт комунікації аеропортів) та SMART (Synthetics Monitoring: Analyses, Reporting and Trends – програма моніторингу синтетичних наркотичних засобів), спрямованих на зміцнення аналітичного потенціалу, посилення прикордонної безпеки, виявлення незаконного обігу прекурсорів і моніторинг ринку синтетичних наркотичних засобів і психотропних речовин.

Крім того, Україна використовує механізми оперативного та аналітичного співробітництва в межах міжнародних правоохоронних організацій і мереж, зокрема Interpol (Міжнародна організація кримінальної поліції), Europol (Європейське поліцейське відомство), SELEC (Southeast European Law Enforcement Center – Центр правоохоронного співробітництва Південно-Східної Європи), а також бере участь в ініціативах ЄС, зокрема EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – Європейська багатопрофільна платформа протидії кримінальним загрозам), що забезпечує розвиток транскордонної взаємодії, обмін інформацією та координацію спільних заходів з протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Водночас, попри досягнутий рівень відповідності міжнародним стандартам, Україна стикається з низкою системних викликів, характерних для сучасного глобального незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Одним із таких викликів є динамічне зростання кількості NPS та прекурсорів, які часто не охоплені міжнародними контрольними списками та потребують оперативного нормативного реагування і скоординованих міжвідомчих дій.

Суттєво ускладнюється контроль за інтернет-торгівлею, зокрема

діяльністю на darknet-платформах, використанням криптовалют і технологій цифрової анонімізації, що зумовлює появу нових форм незаконної діяльності. Актуальною залишається необхідність подальшої цифровізації системи моніторингу обігу контрольованих речовин, зокрема шляхом створення інтегрованих електронних реєстрів, впровадження автоматизованих систем аналізу ризиків та цифрових інструментів відстеження ланцюгів постачання.

Важливим напрямом є також зміцнення системи лікування та реабілітації осіб із розладами, пов'язаними зживанням наркотичних засобів і психотропних речовин, відповідно до стандартів і рекомендацій WHO, зокрема щодо забезпечення доступності замісної підтримувальної терапії, розвитку інтегрованої медико-соціальної допомоги та впровадження підходів зі зменшення шкоди (harm reduction – підходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків уживання психоактивних речовин).

Висновки

Проведений порівняльно-правовий аналіз трьох універсальних конвенцій ООН у сфері контролю за наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами дає підстави стверджувати, що вони формують цілісну багаторівневу міжнародно-правову систему, у межах якої кожен із міжнародних договорів виконує самостійну, проте взаємопов'язану функцію. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року закладає основи регулювання законного обігу наркотичних засобів, Конвенція про психотропні речовини 1971 року поширює міжнародний контроль на психотропні речовини, значна частина яких використовується у фармацевтичній практиці, а Конвенція ООН 1988 року проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин посилює кримінально-правові, процесуальні та оперативні механізми міжнародної протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. У сукупності зазначені міжнародні договори забезпечують нормативну основу глобального режиму контролю, спрямованого на підтримання балансу між доступністю контрольованих речовин для медичних і наукових потреб та запобіганням їх незаконному обігу.

Установлено, що міжнародний режим контролю реалізується через систему взаємопов'язаних механізмів міжнародного контролю, що охоплюють регулятивні та правоохоронні інструменти. При цьому саме Конвенція 1988 року визначає обов'язкові міжнародні стандарти у сфері кримінального правосуддя, міжнародної правової допомоги, контролю прекурсорів, конфіскації активів і протидії транснаціональним організованим мережам, що вирізняє її серед інших універсальних міжнародних договорів у цій сфері.

З'ясовано, що Україна як держава-учасниця всіх трьох конвенцій

загалом забезпечила їх комплексну імплементацію у національне законодавство через Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», положення Кримінального кодексу України, підзаконні нормативно-правові акти, а також відомчі механізми контролю, координації та правозастосування. Національна модель регулювання охоплює основні міжнародно визнані елементи системи контролю: формування переліків контрольованих речовин, дозвільні процедури і ліцензування, регулювання медичного та наукового використання, державний контроль прекурсорів, міжвідомчу взаємодію, кримінально-правові заходи та міжнародне співробітництво.

Водночас порівняльний аналіз дозволив виявити як сильні сторони, так і обмеження української моделі контролю. До її переваг належать високий рівень нормативної деталізації, розвинена міжвідомча координація, поступова гармонізація законодавства з правом ЄС, а також впровадження цифрових інструментів у сфері обліку та моніторингу обігу контрольованих речовин. Водночас до проблемних аспектів доцільно віднести підвищене регуляторне навантаження в окремих сегментах обігу, нерівномірний рівень цифрової трансформації, обмежені інституційні та кадрові ресурси окремих органів, а також часткову залежність від міжнародних джерел аналітичної інформації під час реагування на появу нових психоактивних речовин й інші динамічні загрози.

Отже, українська модель контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів загалом відповідає ключовим міжнародним стандартам, насамперед положенням конвенцій ООН та напрямам наближення до права ЄС, однак потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів. Перспективними напрямами її розвитку є посилення контролю за новими психоактивними речовинами та прекурсорами, подальша цифровізація механізмів моніторингу й відстежуваності обігу, зміцнення інституційної спроможності правоохоронних і регуляторних органів, поглиблення міжнародної та євроінтеграційної взаємодії, а також удосконалення системи лікування, реабілітації та впровадження підходів зі зменшення шкоди відповідно до сучасних міжнародних стандартів. Така модернізація сприятиме підвищенню ефективності національної системи контролю та її адаптації до трансформації глобальних незаконних ринків наркотичних засобів і психотропних речовин, а також до нових безпекових реалій.

Список використаних джерел

1. Single Convention on Narcotic Drugs, 1961 : as amended by the 1972 Protocol. – New York : United Nations, 1961. 30 p. URL : https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf (дата звернення: 25.02.2026).
2. Convention on Psychotropic Substances, 1971. – Vienna : United Nations, 1971. 39 p. URL : <https://www.incb.org/incb/uploads/documents/Psychotropics/>

conventions/convention_1971_en.pdf (дата звернення: 25.02.2026).

3. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988. – Vienna : United Nations, 1988. 22 p. URL : https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (дата звернення: 25.02.2026).

4. Darragh L. New Drug Trends: Insights from Focus Group Discussions. Civil Society Monitoring of Harm Reduction in Europe 2024. Amsterdam, Correlation – European Harm Reduction Network, 2024. DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.14040249>.

5. UNODC. Conflict in Ukraine: Key evidence on drug demand and supply. Квітень 2022. URL : https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Ukraine/Ukraine_drug_demand_supply.pdf (дата звернення: 03.03.2026).

6. Scaturro R. An altered state: Evolving drug trends in wartime Ukraine. GI-TOC, Лютий 2024. URL : <https://www.globalinitiative.net/analysis/evolving-drug-trends-in-wartime-ukraine> (дата звернення: 07.03.2026).

7. WHO Expert Committee on Drug Dependence. Forty-fifth report. WHO Technical Report Series, No 1046. Geneva: World Health Organization, 2023. 255 p. URL : <https://www.iris.who.int/server/api/core/bitstreams/2085c5ba-ee9d-4e0a-bbfa-alcbl780a472/content> (дата звернення: 12.03.2026).

8. International Narcotics Control Board. Precursors and chemicals and equipment frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances: report of the International Narcotics Control Board for 2024 on the implementation of articles 12 and 13 of the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988. Vienna: United Nations, 2025. 48 p. URL : https://www.incb.org/incb/uploads/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2024/E/PRE_Report_E.pdf (дата звернення: 12.03.2026).

9. European Union Drugs Agency (EUDA). European Drug Report 2025: Trends and Developments. – Lisbon : EUDA, 2025. URL : https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en (дата звернення: 14.03.2026).

10. Council of the European Union. EU Drugs Strategy 2021 – 2025. Brussels, 2020. URL : <https://www.consilium.europa.eu/media/49194/eu-drugs-strategy-booklet.pdf> (дата звернення: 14.03.2026).

11. Pardal M. Synthetic Drug Production in Belgium – Environmental Harms as Collateral Damage? *Journal of Illicit Economies and Development*. 2021. Vol. 3, № 1. P. 36 – 49. DOI : <https://doi.org/10.31389/jied.84>.

12. GI-TOC. Global Organized Crime Index 2023 – Criminality in Ukraine. The Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023. URL : <https://www.ocindex.net/country/ukraine> (дата звернення: 18.03.2026).

13. Skinnider M.A., Wang F., Pasin D. A deep generative model enables automated structure elucidation of novel psychoactive substances. *Nature Machine Intelligence*. 2021. Vol. 3. P. 973 – 984. DOI : <https://doi.org/10.1038/s42256-021-00407-x>.

14. Матат, Ю. І., Шевчук, О. М. Організаційно-правові засади протидії наркозлочинності: міжнародний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2024, 3(84), 228-235. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.35>.

15. Пахлеванзаде А. Поняття незаконного обігу наркотичних засобів у міжнародному праві. *Держава та регіони*. 2021. № 4 (74). DOI : <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.4.13>.

16. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лют. 1995 р. № 62/95-ВР. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр#Text> (дата звернення 27.02.2026).

17. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 № 770. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п#Text> (дата звернення: 05.03.2026).

18. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 берез. 2015 р. № 222-VIII. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 09.03.2026).

19. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин (крім конопель для промислових цілей, визначених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсор»), включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку : постанова Кабінету Міністрів України від 6 квіт. 2016 р. № 282. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/282-2016-п#Text> (дата звернення 07.03.2026).

20. Про затвердження Положення про електронну інформаційну систему обліку вирощених рослин конопель для медичних цілей, переміщення таких рослин, продуктів їх переробки, рослинної субстанції канабісу, вироблених (виготовлених) із них лікарських засобів на всіх етапах обігу та порядок її функціонування : постанова Кабінету Міністрів України від 23 лип. 2024 р. № 857. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/857-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.03.2026).

21. Про затвердження Порядку подання заяви про відбір зразків рослин роду коноплі (*Cannabis*), включених до списку № 3 та списку № 4 таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, для проведення лабораторних випробувань (досліджень), їх відбору, визначення суб'єкта проведення лабораторного випробування (дослідження), направлення зразків для проведення лабораторних випробувань (досліджень), проведення таких лабораторних випробувань (досліджень) та оскарження результатів лабораторного випробування (дослідження) : постанова Кабінету Міністрів України від 25 верес. 2024 р. № 1072. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.03.2026).

22. Про затвердження Порядку обігу наркотичних лікарських засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах системи Міністерства охорони здоров'я України : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25 лип. 1996 р. № 226, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 20 серп. 1996 р. за № 463/1488 [втратив чинність]. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0463-96#Text> (дата звернення 11.03.2026).

23. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорі : Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР. – Редакція від 04.10.2018. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр#Text> (дата звернення: 09.03.2026).

24. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом : постанова Кабінету Міністрів України від 3 черв. 2009 р. № 589. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.03.2026).

25. Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних

речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я : постанова Кабінету Міністрів України від 13 трав. 2013 р. № 333. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.03.2026).

26. Про затвердження Порядку видачі дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лют. 1997 р. № 146. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-97-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.03.2026).

27. Про затвердження переліку пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова Кабінету Міністрів України від 25 груд. 2002 р. № 1950. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1950-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.03.2026).

28. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.03.2026).

29. Про затвердження переліків наркотичних (психотропних) комбінованих лікарських засобів, що містять малу кількість наркотичних засобів або психотропних речовин і прекурсорів, які підлягають контролю при ввезенні на митну територію України та вивезенні за її межі : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23 квіт. 2007 р. № 202, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 21 черв. 2007 р. за № 700/13967. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-07#Text> (дата звернення 11.03.2026).

30. Про затвердження Інструкції про порядок узгодження зі Службою безпеки України видачі дозволів на право ввезення на територію України та вивезення з території України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : спільний наказ Служби безпеки України та Міністерства охорони здоров'я України від 22 квіт. 2019 р. № 657/947, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 15 трав. 2019 р. за № 497/33468. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0497-19#Text> (дата звернення 11.03.2026).

31. Regulation (EC) No. 273/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 on drug precursors (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2004. L 47. P. 1 – 10. URL : <https://www.eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/273/2022-10-03/eng> (дата звернення: 12.03.2026).

32. Council Regulation (EC) No. 111/2005 of 22 December 2004 laying down rules for the monitoring of trade between the Community and third countries in drug precursors. *Official Journal of the European Union*. 2005. L 22. P. 1 – 10. URL : <https://www.eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/111/oj/eng> (дата звернення: 12.03.2026).

References

1. Single Convention on Narcotic Drugs, 1961 : as amended by the 1972 Protocol. (1961). New York: United Nations. 30 p. URL: https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf (accessed: 25.02.2026) [in English].
2. Convention on Psychotropic Substances, 1971. (1971). Vienna: United Nations. 39 p. URL: https://www.incb.org/incb/uploads/documents/Psychotropics/conventions/convention_1971_en.pdf (accessed: 25.02.2026) [in English].
3. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988. (1988). Vienna: United Nations. 22 p. URL: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (accessed: 25.02.2026)

[in English].

4. Darragh L. (2024). New Drug Trends: Insights from Focus Group Discussions. Civil Society Monitoring of Harm Reduction in Europe 2024. Amsterdam: Correlation – European Harm Reduction Network. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14040249> [in English].

5. UNODC. (2022). Conflict in Ukraine: Key evidence on drug demand and supply. April 2022. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Ukraine/Ukraine_drug_demand_supply.pdf (accessed: 03.03.2026) [in English].

6. Scaturro R. (2024). An altered state: Evolving drug trends in wartime Ukraine. GI-TOC. February 2024. URL: <https://www.globalinitiative.net/analysis/evolving-drug-trends-in-wartime-ukraine> (accessed: 07.03.2026) [in English].

7. WHO Expert Committee on Drug Dependence. (2023). Forty-fifth report. WHO Technical Report Series, No. 1046. Geneva: World Health Organization. 255 p. URL: <https://www.iris.who.int/server/api/core/bitstreams/2085c5ba-ee9d-4e0a-bbfa-a1cb1780a472/content> (accessed: 12.03.2026) [in English].

8. International Narcotics Control Board. (2025). Precursors and chemicals and equipment frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances: report of the International Narcotics Control Board for 2024 on the implementation of articles 12 and 13 of the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 1988. Vienna: United Nations. 48 p. URL: https://www.incb.org/incb/uploads/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2024/E/PRE_Report_E.pdf(accessed: 12.03.2026) [in English].

9. European Union Drugs Agency (EUDA). (2025). European Drug Report 2025: Trends and Developments. Lisbon: EUDA. URL: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en (accessed: 14.03.2026) [in English].

10. Council of the European Union. (2020). EU Drugs Strategy 2021–2025. Brussels. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/49194/eu-drugs-strategy-booklet.pdf> (accessed: 14.03.2026) [in English].

11. Pardal M. (2021). Synthetic Drug Production in Belgium – Environmental Harms as Collateral Damage? *Journal of Illicit Economies and Development*, 3(1), 36–49. DOI: <https://doi.org/10.31389/jied.84> [in English].

12. GI-TOC. (2023). Global Organized Crime Index 2023 – Criminality in Ukraine. The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. URL: <https://www.ocindex.net/country/ukraine> (accessed: 18.03.2026) [in English].

13. Skinnider M.A., Wang F., Pasin D. (2021). A deep generative model enables automated structure elucidation of novel psychoactive substances. *Nature Machine Intelligence*, 3, 973–984. DOI: <https://doi.org/10.1038/s42256-021-00407-x> [in English].

14. Matat Yu.I., Shevchuk O.M. (2024). Orhanizatsiino-pravovi zasady protydii narkozlochynnosti: mizhnarodnyi aspekt [Organizational and legal principles of countering drug crime: international aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 3(84), 228–235. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.35> [in Ukrainian].

15. Pakhlevanzade A. (2021). Poniattia nezakonnoho obihu narkotychnykh zasobiv u mizhnarodnomu pravi [The concept of illicit trafficking in narcotic drugs in international law]. *Derzhava ta rehiony*, 4(74). DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.4.13> [in Ukrainian].

16. Pro zakhody protydii nezakonnomu obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotroynykh rehovyn i prekursoriv ta zlovezhyvanni nymy : Zakon Ukrainy vid 15 liut. 1995 r. № 62/95-VR [On measures to counter illicit traf-

ficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and their abuse: Law of Ukraine dated February 15, 1995 No. 62/95-VR]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр#Text> (accessed: 27.02.2026) [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennia pereliku narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyv i prekursoriv : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.05.2000 № 770 [On approval of the list of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 6, 2000 No. 770]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п#Text> (accessed: 05.03.2026) [in Ukrainian].

18. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 2 berez. 2015 r. № 222-VIII [On licensing of economic activities: Law of Ukraine dated March 2, 2015 No. 222-VIII]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

19. Deiaki pytannia litsenzuvannia hospodarskoi diialnosti z kultyvuvannia roslyn (krim konopel dlia promyslovykh tsilei, vyznachenykh Zakonom Ukrainy "Pro narkotychni zasoby, psykhotropni rechovyvny i prekursory"), vkluchenykh do tablytsi I pereliku narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyv i prekursoriv, zatverdzhеноho Kabinetom Ministriv Ukrainy, rozrob-lennia, vyrobnytstva, vyhotovlennia, zberihannia, perevezennia, prydbannia, realizatsii (vidpusku), vvezennia na terytoriiu Ukrainy, vyvezennia z terytorii Ukrainy, vykorystannia, znyshchennia narkotychnykh zasobiv, psykhotro-pnykh rechovyv i prekursoriv, vkluchenykh do zaznachеноho pereliku : pos-tanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 kvit. 2016 r. № 282 [Certain issues of licensing economic activities related to cultivation of plants and circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 6, 2016 No. 282]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/282-2016-п#Text> (accessed: 07.03.2026) [in Ukrainian].

20. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro elektronnu informatsiiu systemu obliku vyroshchenykh roslyn konopel dlia medychnykh tsilei, perem-ishchennia takykh roslyn, produktiv yikh pererobky, roslynnoi substantsii kanabisu, vyroblyenykh (vyhotovlenykh) iz nykh likarskykh zasobiv na vsikh etapakh obihu ta poriadok yii funktsionuvannia : postanova Kabinetu Min-istriv Ukrainy vid 23 lyp. 2024 r. № 857 [On approval of the Regulation on the electronic information system for accounting cannabis plants grown for medical purposes and products derived from them: Resolution of the Cab-inet of Ministers of Ukraine dated July 23, 2024 No. 857]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/857-2024-%D0%BF#Text> (accessed: 11.03.2026) [in Ukrainian].

21. Pro zatverdzhennia Poriadku podannia zaiavy pro vidbir zrazkiv roslyn rodu konopli (Cannabis), vkluchenykh do spysku № 3 ta spysku № 4 tablytsi I pereliku narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyv i prekursoriv, za-vertdzhеноho Kabinetom Ministriv Ukrainy, dlia provedennia laboratornykh vyprobuvan (doslidzhen), yikh vidboru, vyznachennia subiekta provedennia laboratorного vyprobuvannia (doslidzhennia), napravlennia zrazkiv dlia pro-vedennia laboratornykh vyprobuvan (doslidzhen), provedennia takykh labo-ratornykh vyprobuvan (doslidzhen) ta oskarzhennia rezultativ laboratorного vyprobuvannia (doslidzhennia) : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 veres. 2024 r. № 1072 [On approval of the procedure for sampling cannabis plants for laboratory testing: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 25, 2024 No. 1072]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-2024-%D0%BF#Text> (accessed: 11.03.2026) [in Ukrainian].

22. Pro zatverdzhennia Poriadku obihu narkotychnykh likarskykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyv i prekursoriv u zakladakh systemy Ministerstva ok-

horony zdorovia Ukrainy : nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 25 lyp. 1996 r. № 226, zareiestr. v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 20 serp. 1996 r. za № 463/1488 [vratyv chynnist] [On approval of the procedure for circulation of narcotic medicinal products, psychotropic substances and precursors in institutions of the Ministry of Health of Ukraine: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated July 25, 1996 No. 226, registered in the Ministry of Justice of Ukraine on August 20, 1996 under No. 463/1488 [expired]]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0463-96#Text> (accessed: 11.03.2026) [in Ukrainian].

23. Pro narkotychni zasoby, psykhotropni rechovyny i prekursori : Zakon Ukrainy vid 15.02.1995 № 60/95-VR. Redaktsiia vid 04.10.2018 [On narcotic drugs, psychotropic substances and precursors: Law of Ukraine dated February 15, 1995 No. 60/95-VR. Version as of October 4, 2018]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

24. Pro zatverdzhennia Poriadku provadzhennia diialnosti, poviazanoi z obihom narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn i prekursoriv, ta kontroliu za yikh obihom : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 cherv. 2009 r. № 589 [On approval of the procedure for conducting activities related to the circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, and control over their circulation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 3, 2009 No. 589]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-%D0%BF#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

25. Pro zatverdzhennia Poriadku prydbannia, perevezennia, zberihannia, vidpusku, vykorystannia ta znyshchennia narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn i prekursoriv u zakladakh okhorony zdorovia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 trav. 2013 r. № 333 [On approval of the procedure for acquisition, transportation, storage, dispensing, use and destruction of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in healthcare institutions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 13, 2013 No. 333]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

26. Pro zatverdzhennia Poriadku vydachi dozvoliv na pravo vvezennia na terytorii Ukrainy, vyvezennia z terytorii Ukrainy abo tranzytu cherez terytorii Ukrainy narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn i prekursoriv : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 liut. 1997 r. № 146 [On approval of the procedure for issuing permits for import into Ukraine, export from Ukraine or transit through Ukraine of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 3, 1997 No. 146]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-97-%D0%BF#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

27. Pro zatverdzhennia pereliku punktiv propusku cherez mytnyi kordon Ukrainy, cherez yaki dozvoliaetsia peremishchennia narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn i prekursoriv : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 hrud. 2002 r. № 1950 [On approval of the list of checkpoints across the customs border of Ukraine through which transportation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is permitted: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 25, 2002 No. 1950]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1950-2002-%D0%BF#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

28. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (accessed: 09.03.2026) [in Ukrainian].

29. Pro zatverdzhennia perelikiv narkotychnykh (psykhotropnykh) kom-

binovanykh likarskykh zasobiv, shcho mistiat malu kilkist narkotychnykh zasobiv abo psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv, yaki pidliahaiut kontroliu pry vvezenni na mytnu terytorii Ukrainy ta vyvezenni za yii mezhi : nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 23 kvit. 2007 r. № 202, zareiestr. v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 21 cherv. 2007 r. za № 700/13967 [On approval of the lists of combined narcotic (psychotropic) medicinal products containing small quantities of narcotic drugs or psychotropic substances and precursors subject to control during import to and export from the customs territory of Ukraine: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated April 23, 2007 No. 202, registered in the Ministry of Justice of Ukraine on June 21, 2007 under No. 700/13967]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-07#Text> (accessed: 11.03.2026) [in Ukrainian].

30. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok uzghodzhennia zi Sluzhboiu bezpeky Ukrainy vydachi dozvoliv na pravo vvezennia na terytoriiu Ukrainy ta vyvezennia z terytorii Ukrainy narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv : spilnyi nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy ta Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 22 kvit. 2019 r. № 657/947, zareiestr. v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 15 trav. 2019 r. za № 497/33468 [On approval of the Instruction on the procedure for coordination with the Security Service of Ukraine of issuing permits for import into and export from Ukraine of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors: Joint Order of the Security Service of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine dated April 22, 2019 No. 657/947, registered in the Ministry of Justice of Ukraine on May 15, 2019 under No. 497/33468]. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0497-19#Text> (accessed: 11.03.2026) [in Ukrainian].

31. Regulation (EC) No. 273/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 on drug precursors (Text with EEA relevance). (2004). Official Journal of the European Union, L 47, 1–10. URL: <https://www.eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/273/2022-10-03/eng> (accessed: 12.03.2026) [in English].

32. Council Regulation (EC) No. 111/2005 of 22 December 2004 laying down rules for the monitoring of trade between the Community and third countries in drug precursors. (2005). Official Journal of the European Union, L 22, 1–10. URL: <https://www.eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/111/oj/eng> (accessed: 12.03.2026) [in English].

Надійшла до редакції / Received: 23.03.2026

Отримана після доопрацювання / Received after revision: 29.04.2026

Прийнято до друку / Accepted for publication: 29.04.2026

Опубліковано / Published: 29.05.2026

Фінансування: відсутнє / Funding: none.

Конфлікт інтересів: автор(и) заявляє(ють) про відсутність конфлікту інтересів / Conflict of interest: the author(s) declare no conflict of interest.

Дотримання етичних норм: дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності / Ethical compliance: the study was conducted in accordance with the principles of academic integrity.

Дані дослідження: усі дані, необхідні для обґрунтування висновків, наведено у статті / Research data: all data necessary to substantiate the conclusions are presented in the article.